

Domagoj Marić*

Izazovi hrvatske kulturne i javne diplomacije u Austriji. Obljetnička 2018. godina kao studija slučaja

Sažetak

Preispitujući izazove kulturne i javne diplomacije Republike Hrvatske u Republici Austriji, rad donosi pregled aktivnosti Veleposlanstva RH u Beču na području kulturne i javne diplomacije u obljetničkoj 2018. godini, u kojoj se u Beču nije obilježavao samo raspad Monarhije, tj. stvaranje moderne Austrije, nego i stota godišnjica smrti nekoliko velikih imena među kojima posebno mjesto zauzimaju Gustav Klimt i Otto Wagner. U članku se tematizira i uloga kulturne i javne diplomacije malih država kao i kontekst obljetničke 1918. godine u Austriji, ali i uvodi distinkcija sveobuhvatne javne diplomacije, primjenjive na globalnoj razini (npr. stvaranje nacionalnog brenda na kravati i uspjesima nogometne reprezentacije) i specifične javne diplomacije, prilagođene aktualnom trenutku u jednom određenom kulturnom krugu (Wagner i Klimt kao poveznice s Hrvatskom u austrijskom kontekstu). Hrvatska strana svoj je doprinos obilježavanju godišnjice smrti dvojice spomenutih umjetnika dala sudjelovanjem u izložbi „Klimt nije kraj” postavljenoj u galeriji Donji Belvedere i predavanjem o platnima braće Klimt u zgradi riječkog HNK, ali u prvom redu izložbom „Otto Wagner i hrvatska arhitektura”, postavljenoj u zgradi Veleposlanstva RH u Beču, koju je projektirao i u kojoj je stanovao sam Otto Wagner. Godišnjica raspada zajedničke države obilježena je znanstvenim skupom pod nazivom „29. 10. 1918. – pogled unatrag”, organiziranim u suradnji s Hrvatskim povijesnim institutom iz Zagreba.

Ključne riječi: kulturna diplomacija; javna diplomacija; obljetnice; 1918.; Otto Wagner; Gustav Klimt

Uvod

Velike obljetnice kao što je 2018. godina zahtijevaju posebnu aktivnost na području javne i kulturne diplomacije, a ukoliko se radi o poveznicama dviju povijesno i

---

* Domagoj Marić, mag., Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske, domagoj.marić@mvep.hr

kulturološki isprepletenih zemalja kao što su to Austrija i Hrvatska, onda važnost programa koji se priprema u obljetničkoj godini nije potrebno dodatno isticati. U radu će biti prikazane i kontekstualizirane aktivnosti Veleposlanstva RH u Beču u okviru dviju velikih obljetnica, kojima je obilježena bečka javna i kulturna scena u 2018. godini – radi se o sto godina od propasti Austro-Ugarske Monarhije, ali i nastanka novih država, kao i godini u kojoj se obilježava stota godišnjica smrti Gustava Klimta i Otta Wagnera.¹

Kulturnu i javnu diplomaciju moguće je promatrati i analizirati na nekoliko razina: od analize zakonskih akata ili statuta državnih tijela zaduženih za oblikovanje i provedbu kulturne i javne diplomacije do usporedbe planiranih i ostvarenih aktivnosti ili analize njihovog tipa. Ovaj je rad koncentriran na aktivnosti jedne institucije (Veleposlanstvo RH u Beču), u određenom vremenskom i prostornom okviru (Austrija, od siječnja do prosinca 2018.) u specifičnom kontekstu (obljetnička godina).

Prije nego što se pristupi pojedinim manifestacijama, u radu će se tematizirati funkcija i način provedbe kulturne i javne diplomacije malih zemalja, ali i specifičnosti oblikovanja hrvatske kulturne i javne diplomacije u Austriji. Hrvatske aktivnosti na području kulturne i javne diplomacije do sada nisu bile tema mnogo znanstvenih radova. Radovi koji su se doticali navedene teme u većoj su mjeri bili preskriptivne prirode (način na koji Hrvatska treba brendirati svoje kulturne proizvode i predstaviti ih u inozemstvu), nego što su obrađivali konkretne slučajeve predstavljanja hrvatske kulturne baštine u inozemstvu. Za to postoji nekoliko razloga: prvo, izdanja koja na preskriptivan način obrađuju oblikovanje hrvatske javne diplomacije u pravilu su preduvjet za uspješnu provedbu javne diplomacije i drugo, za razliku od npr. Austrije, koja svake godine objavljuje izvještaj² o postignućima na polju kulturne i javne diplomacije, hrvatske institucije do sada nisu uvele praksu publiciranja sličnog izdanja, kojim bi se ne samo sažeo rad na području kulturne i javne diplomacije, nego i informirala domaća javnost, što bi bio dobar preduvjet za nastanak radova u kojima bi se tematizirala postignuća na navedenom području. Utoliko će se rad metodološki ograničiti na hrvatske i austrijske medijske natpise s pojedinim manifestacija, kao i informacije iz priopćenja Veleposlanstva RH u Beču objavljenih na javnim stranicama

¹ U istoj godini obilježava se i godišnjica smrti Egona Schielea i Kolomana Mosera, no kako između njih i Hrvatske nema snažnijih poveznica – za razliku od Wagnera i Klimta – dvojica značajnih umjetnika nisu bili predmet aktivnosti Veleposlanstva RH u Beču, pa ni u ovom radu.

² Puno ime izdanja je „Austria Kultur International – Godišnjak austrijske kulture u inozemstvu (Jahrbuch der österreichischen Auslandskultur)”, a izdaje ga Savezno ministarstvo za Europu, integraciju i vanjske poslove kao središnje tijelo u sustavu austrijske državne uprave zaduženo za kulturnu diplomaciju i središnjica Austrijskih kulturnih foruma u inozemstvu. Ovlasti ministarstva kulture pripojene su uredu saveznog kancelara, u kojem djeluje ministar za EU, umjetnost, kulturu i medije (trenutačno funkciju obnaša Gernot Blümel).

Veleposlanstva. Tijek manifestacija izloženih u radu neće biti kronološki, nego prema njihovom odjeku u javnom prostoru, pri čemu će u prvom planu stajati izložba „Otto Wagner i hrvatska arhitektura” te dvije manifestacije o Gustavu Klimtu (predavanje dr. sc. Irene Kraševac i izložba „Klimt nije kraj” postavljena u bečkoj galeriji Donji Belvedere) te znanstveni skup „29. 10. 1918. – pogled unatrag.” Od glazbenih manifestacija u radu će biti istaknuta uloga 14. Festivala hrvatske glazbe u Beču, koji je trajao od 15. listopada do 29. listopada, a u sklopu kojega su najveći hrvatski solisti i ansambli (pijanist Aljoša Jurinić, ansambl „Antiphonus”, Zagrebački solisti, orkestar ansambla „Lado”) nastupili u reprezentativnim bečkim prostorima (Musikverein, crkva sv. Petra i sl.). U radu će biti riječi i o (opsegom) manjim manifestacijama, koje su u svakom slučaju naišle na velik interes austrijske i hrvatske publike i koje na svim razinama svjedoče o stoljetnim isprepletenim vezama Austrije i Hrvatske. Namjera rada nije detaljno predstaviti svih 30 manifestacija Veleposlanstva na području kulturne i javne diplomacije u 2018. godini – čitatelja se upućuje na javne stranice Veleposlanstva RH u Beču (<http://at.mfa.hr/>) na kojima se nalaze priopćenja za medije s podacima o održanim manifestacijama, nego predstaviti i kontekstualizirati najvažnije od njih. Popis 30 manifestacija nalazi se u dodatku rada.

U uvodu rada potrebno je istaknuti još jedan aspekt aktivnosti iz područja Veleposlanstva RH u Beču u 2018. Prethodne 2017. bilateralne je odnose dviju zemalja obilježila Godina kulture Hrvatska – Austrija 2017., koja je realizirana u objema zemljama. Samo su u Austriji od početka siječnja do kraja prosinca održane 102 manifestacije, u širokom luku od Tirola do Beča i Gradišća, a sastojala se od komornih manifestacija, namijenjenih manjem krugu, do velikih događaja kakvih nije bilo u 25 godina bilateralnih odnosa, a koji su održani u najreprezentativnijim bečkim prostorima – galeriji Belvedere, Volkstheateru, Kunsthistorisches Museumu i sl. U tom je kontekstu Godina kulture visoko podigla ljestvicu očekivanja javnosti i umjetnika, pa je jubilara 2018. predstavljala idealan, ali i izazovan nastavak godine u kojoj je ostvaren najveći projekt na području bilateralnih kulturnih odnosa od austrijskog priznanja Hrvatske.

Postoje li specifičnosti kulturne i javne diplomacije malih zemalja?

U kontekstu ne samo otvaranja javnih institucija prema van nego i ubrzanog razvoja elektronske komunikacije i društvenih mreža, kulturna i javna diplomacija u ukupnom djelovanju službe vanjskih poslova imaju sve snažniju ulogu. Iako je svoj puni procvat doživjela u 21. st., pojam javne diplomacije (u koji spada i kulturna diplomacija) potječe od američkog diplomata Edmunda Asburyja Gulliona (1913. – 1998), koji je pojam javne diplomacije osmislio još 1965. (Auer i Srugies, 2013: 9). Iako se danas smatra sastavnim dijelom javne diplomacije, kulturna diplomacija ima bitno dulju

tradiciju, a može je se pratiti još u antici (još su Grci i Rimljani institucionalizirali širenje svoje kulture izvan vlastitih granica) (Cull, 2009: 19).

Zubčević (2000: 7) uspoređuje definiciju javne diplomacije britanske službe vanjskih poslova (FCO) i Centra za strateške i međunarodne studije SAD-a i zaključuje da potonja naglašava važnost uključivanja domaće i strane javnosti u oblikovanje javne politike, dok britanska definicija ističe stjecanje dugotrajnih utjecajnih prijatelja kao jedan od glavnih postulata javne diplomacije. Javna diplomacija u osnovi se svodi na komunikaciju vlade jedne države (država šiljateljica u tradicionalnom diplomatskom vokabularu) s javnošću druge države (država primateljica) (Cull, 2009: 12).

Melissen (2011: 1) naglašava da je upravo javna diplomacija postala „glavni izvozni proizvod diplomatskih studija”, što također svjedoči o njezinoj neupitnoj važnosti. Javna diplomacija postala je prototip suvremene službe vanjskih poslova, jer je po svojoj definiciji suprotstavljamo ne samo tajnoj diplomaciji, koja se redovito ističe u negativnom kontekstu kao uzročnik stvaranja tajnih saveza u međunarodnim odnosima i tako jedan od razloga izbijanja Prvog svjetskog rata, nego i tradicionalnoj diplomaciji u 20. st., koja nije imala dodira s građanima. Kao prekretnički datum u razvoju javne diplomacije, ali i njezinoj percepciji na globalnoj razini, redovito se ističe 11. rujna 2001. (Auer i Srugies, 2013: 8), a pojačane aktivnosti na području javne diplomacije nakon terorističkog napada preslikale su se i na europske države, koje na području javne diplomacije ulažu veliki trud.

Iako se u prvom redu provode kroz aktivnosti kulturnih instituta,³ koje Republika Hrvatska u aktualnoj ustrojstvenoj strukturi mreže svojih predstavništva u inozemstvu bez obzira na različite inicijative još nije osnovala, postoji niz čimbenika koji su odgovorni za provedbu kulturne i javne diplomaciju neke zemlje u inozemstvu, među kojima veleposlanstva igraju ključnu ulogu. Kao ostale institucije možemo navesti predstavništva Hrvatske turističke zajednice, Hrvatske gospodarske komore, gradova i županija te lektorate hrvatskog jezika na stranim sveučilištima. Naravno, veliku ulogu u kontekstu javne diplomacije igraju i pojedinačni uspjesi dionika koji djeluju izvan državnog institucionalnog sustava, kao što su npr. gospodarstvenici, sportaši i umjetnici, ali i rad brojnih udruga manjine i iseljeničtva, koje su također odgovorne za stvaranje slike zemlje iz koje dolaze u njihovoj novoj domovini.

Ukoliko se želimo posebno osvrnuti na aktivnosti i dostignuća malih zemalja, pri čemu kao cilj kulturne i javne diplomacije definiramo „promociju vlastite kulture i izgradnju pozitivnog imidža” (Gotal, 2015: 141), jedini ispravan zaključak jest da nema zlatnog pravila koje se može primijeniti isključivo na male zemlje. Iako je istina da male zemlje trebaju više uložiti u osmišljavanje i oblikovanje kulturne i javne diplo-

³ Za više informacija o aktivnostima kulturnih instituta vidjeti radove Stanka Nicka (1997: 83) i Svjetlana Berkovića (2006: 187).

macije nego velike, istina je da postoji trend povezivanja malog i lijepog, što su vješto iskoristile zemlje kao Austrija, Portugal i Irska (Martinović, 2000: 12).

Ukoliko male zemlje okarakteriziramo kao one koje ne raspolažu s modelom *hard power* (snažna vojna i gospodarska komponenta), pri čemu im putem kulturne i javne diplomacije ostaje rad na vlastitom *soft power* konceptu, treba istaknuti nekoliko čimbenika tog koncepta. Prvo, za razliku od velikih zemalja koje ugled uživaju na globalnoj razini, *soft power* se u pravilu koncentrira na regionalnoj razini. Drugo, koncept „meke moći” u različitim se sredinama oblikuje na različit način, ovisno o kulturološkim karakteristikama zemlje u kojoj se djeluje (hrvatski *soft power* ne može se graditi na isti način npr. u Austriji i u zemljama Južne Amerike). Ključna karakteristika izgradnje *soft power* principa je povezivanje sa zemljom primateljicom, pri čemu se naglašava dvostranost i otvorenost kulturne i javne diplomacije, što uslijed izostanka univerzalnosti principa rad na njihovom području samo otežava.

Ako male zemlje definiramo kao zemlje s kraćom ili manje snažnom administrativnom tradicijom u odnosu na „velike igrače”, razlika u odnosu na velike zemlje mogla bi nastati i u provedbi javne i kulturne diplomacije, pa i u financiranju. Martinović (2000: 13) kao tri temeljna jamca za uspjeh nacionalnog brendiranja ističe a) ustanovu nositeljicu („nacionalni dizajnersko-promotorski *think-tank*”), b) operativna tijela (koja trebaju pratiti dinamiku realizacije) i c) financije.

Kao što je ranije naglašeno, jednu od ključnih komponenti kulturne i javne diplomacije – za razliku od državne propagande – predstavlja dvosmjernan odnos, temeljen na poveznicama dviju zemalja. U tom kontekstu za pravi učinak javne i kulturne diplomacije potrebno je njezino dobro osmišljavanje, ali i poznavanje publike u zemlji primateljici. Utoliko možemo razlikovati sveobuhvatnu javnu diplomaciju, koja se u pravilu može primijeniti globalno (npr. brend kravate, uspjeh hrvatske nogometne reprezentacije) i specifičnu javnu diplomaciju, definiranu i oblikovanu za jedan određeni kulturni krug (poveznice Klimta i Hrvatske u kontekstu obljetničke godine Klimta u Beču). Dok se sveobuhvatna javna diplomacija oblikuje na nacionalnom nivou, osmišljavanje i provedba specifične javne diplomacije češće su prepušteni instituciji na terenu, koja bolje poznaje aktualni trenutak u zemlji primateljici. Sveobuhvatna javna diplomacija usko je povezana s pojmom brendiranja nacije, jer se brend nacije ne oblikuje za neko regionalno područje, nego vrijedi na globalnoj razini. Ipak, za razliku od brendiranja – koje se u pravilu odnosi na nacije, pa tek onda na države (Szondi, 2008: 5–6), javna i kulturna diplomacija – pa tako i sveobuhvatna javna diplomacija – u većoj su mjeri proizvod državne administracije, a ne nacije. Odličan primjer specifične javne diplomacije je i Festival hrvatske kulture u Francuskoj „Croatie, la voici” iz 2012., u

sklopu kojega je npr. održana izložba Meštrovićevih djela u pariškom Musée Rodinu.⁴ Drugu podjelu javne diplomacije moguće je postaviti nastavno na ciljanu skupinu u istom kulturnom krugu; u tom kontekstu Martinović (2000: 12–13) ističe irsko brendiranje sv. Patricka i folklorne glazbe kao nacionalnog simbola za šire mase, a G. B. Shawa i J. Joycea za obrazovaniju skupinu primatelja.

Što povezuje Otta Wagnera i Hrvatsku (osim zgrade Veleposlanstva)

Nesumnjivo najveći događaj Veleposlanstva RH u Beču na polju kulturne diplomacije u 2018. bila je izložba „Otto Wagner i hrvatska arhitektura”, otvorena u prostorijama Veleposlanstva RH u Beču 12. listopada. Radi se o projektu koji su zajednički ostvarili Moderna galerija Zagreb i Veleposlanstvo RH u Beču, a čiji je autor dr. sc. Dragan Damjanović s Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Iako je neupitan povod za postavljanje izložbe bila obljetnička 2018., tematski okvir za izvedbu projekta predstavlja činjenica da je zgradu u kojoj je smješteno Veleposlanstvo RH u Beču ne samo projektirao nego i u njoj stanovao jedan od najvećih austrijskih arhitekata Otto Wagner. Nakon što je zgrada podignuta 1890. godine sve slavnijem arhitektu uskoro postala premala, Wagner ju je prodao bečkoj plemićkoj obitelji španjolskog podrijetla Hoyos, a ona pedesetih godina tadašnjoj FNR Jugoslaviji za sjedište njezinog poslanstva u neutralnoj Austriji (Czeike, 2004: 274–275). Nakon raspada SFRJ zgradu je kao i većinu diplomatsko-konzularnih predstavništava bivše države zauzela SR Jugoslavija (kasnije Srbija i Crna Gora), a u posjed Republike Hrvatske, čije je danas vlasništvo, ušla je u tijeku pregovora o sukcesiji koji u trenutku pisanja ovog rada još uvijek nisu završeni.

Zgrada Veleposlanstva afirmirala se kao mjesto održavanja manifestacija za vrijeme Godine kulture Hrvatska – Austrija 2017., tako da je dobar dio stalne publike Veleposlanstva već poznao reprezentativan Wagnerov prostor. Ipak, na 15 dvojezičnih⁵ panela na kojima je ispričana priča o utjecaju Otta Wagnera na hrvatsku arhitekturu detaljno su predstavljene veze Otta Wagnera s Hrvatima i Hrvatskom, u prvom redu putem dvojice njegovih najutjecajnijih hrvatskih učenika – Vjekoslava Bastla i Viktora Kovačića. Prema rezultatima istraživanja autora izložbe dr. sc. Damjanovića, Otto

⁴ Detaljan prikaz festivala „Croatie, la voici” izložen je u popratnom materijalu dostupnom na poveznici www.min-kulture.hr/userdocsimages/Projekti/Croatie%20la%20voici%20HR.pdf.

⁵ Izložba „Otto Wagner i hrvatska arhitektura” sastoji se od 15 panela na njemačkom i hrvatskom jeziku, bogato opremljenih fotografijama i ilustracijama realiziranih i nerealiziranih projekata Wagnera i njegovih učenika. Iako su paneli otisnuti na njemačkom i hrvatskom, kako bi bili dostupni austrijskoj i hrvatskoj publici, prvo izdanje kataloga izložbe otisnuto je samo na njemačkom jeziku. Prvo mjesto postava izložbe je spomenuta zgrada Veleposlanstva RH u Beču, nakon čega se izložba prikazuje u muzeju trećeg bečkog kotara (Bezirksmuseum Landstraße).

Wagner izradio je samo jedan projekt za Hrvatsku, za osječku župnu crkvu sv. Petra i Pavla, koji natječajna komisija nije odabrala, ali je zato za židovsku obitelj iz Zagreba i Varaždina Wagner projektirao robnu kuću Neumann na bečkoj Kärntnerstraße, koja je nestala u Drugom svjetskom ratu (Damjanović, 2018: 8–16). Wagnerov projekt ograde koji još uvijek možemo vidjeti diljem Beča po trasi nekadašnje gradske željeznice (Stadtbahn, danas linije podzemne željeznice U4 i U6) dospjele su i do dubrovačkog Boninova, gdje i danas stoje (Kraševac i Žaja Vrbica, 2016: 175–178).

Osim što su na izložbi detaljno predstavljene opusi spomenutih Vjekoslava Bastla (Etnografski muzej, kuća Elsa-Fluid, nacrt za rekonstrukciju Kaptola) i Viktora Kovačića (crkva sv. Blaža, zgrada Zagrebačke burze), publika je imala priliku upoznati se i s ostvarenjima austrijskih arhitekata na hrvatskom prostoru. U tom kontekstu posebno mjesto zauzimaju Wagnerovi učenici Alfred Fenzl i Franz Kaym, koji su osmislili nerealizirane projekte povezivanja Dubrovnika i Lokruma visećim mostom (Fenzl) i električnom žičarom (Kaym), a na Lokrumu zamislili izgradnju Palače mira (Fenzl) i plesne škole (Damjanović, 2018: 74–79).

Godišnjica smrti Gustava Klimta i ponovno otkrivanje njegovih veza s Hrvatskom

Gustav Klimt kao jedan od najistaknutijih austrijskih brendova također predstavlja most kojim su u obljetničkoj godini potvrđene slojevite i bogate veze između Austrije i Hrvatske. U tom kontekstu treba istaknuti projekt u zajedničkoj organizaciji Matice hrvatske Beč i Veleposlanstva RH u Beču, održan 15. ožujka 2018. Radi se o predavanju dr. sc. Irene Kraševac s Instituta za povijest umjetnosti iz Zagreba pod nazivom „Klimt i Rijeka.” Bila je to prilika da se austrijskoj publici predstavi devet ulja na platnu koje je izradila skupina sastavljena od trojice mladih umjetnika među kojima su uz Gustava Klimta bili i njegov mlađi brat Ernst Klimt i Franz Matsch. Radovi skupine pod nazivom Družba umjetnika (Künstler-Compagnie) nisu slučajno dospjeli u Rijeku, nego kao dio velikog projekta gradnje zgrade riječkog kazališta od strane arhitektonskog ateljea Ferdinanda Fellnera i Hermanna Helmera (Kraševac, 2012: 154). Povjesničarka umjetnosti dr. sc. Kraševac se u predavanju posebno osvrnula na tri platna Gustava Klimta pod nazivom „Alegorija instrumentalne glazbe”, „Alegorija ozbiljne opere” i „Alegorija poezije”, kao rijetki primjeri mladog umjetnika koji je kasnije stekao svjetsku slavu. Platna trojice mladih umjetnika doživjet će dodatnu valorizaciju i u sklopu projekta „Rijeka – europska prijestolnica kulture 2020”, u kojoj će Muzej grada Rijeke postaviti izložbu „Nepoznati Klimt.” U kontekstu sustavnog predstavljanja riječkih slika mladih bečkih umjetnika široj javnosti potrebno je izvršiti njihovu detaljnu restauraciju, o čemu je govorila Višnja Bralić iz Hrvatskog restauratorskog zavoda (Marić, 2018c: 30).

Druga manifestacija koju je potrebno spomenuti u kontekstu obljetnice Gustava Klimta i Hrvatske izložba je „Klimt nije kraj”⁶, postavljena u jednoj od središnjih bečkih galerija, Donjem Belvedereu. Radi se o izložbi autora Alexandra Kleea koja je u prvi plan stavila slikarsku tradiciju srednjoeuropskih država nastalih na teritoriju Austro-Ugarske Monarhije. Među osamdesetak umjetnika koji su našli svoje mjesto na izložbi našlo se i troje hrvatskih: Vilko Gecan, Milivoj Uzelac i Ivan Meštrović. Od tri navedena umjetnika u bečkom kontekstu najpoznatije je ime Ivana Meštrovića, koji je na izložbi „Klimt nije kraj” predstavljen skulpturom „Vestalka” iz 1915., dok je autor izložbe odabrao platna „Autoportret u baru” Milivoja Uzelca i „Cinik” Vilka Gecana kao primjere hrvatskog slikarstva dvadesetih godina (Marić, 2018c: 30). Izložba je obuhvatila vremenski i kulturni okvir do austrijskog pripojenja nacističkoj Njemačkoj 1938., čija se obljetnica također obilježavala 2018. godine, što je u austrijskom medijskom prostoru bilo daleko zastupljenije od stogodišnjice raspada Monarhije i smrti spomenutih velikih umjetnika.

14. festival hrvatske glazbe u Beču i ostale glazbene manifestacije

Jedina manifestacija koja se u Beču redovito održava iz godine u godinu a kojom se sustavno promiče hrvatska glazbena baština je Festival hrvatske glazbe, koji se u obljetničkoj 2018. održao 14. put, u zajedničkoj organizaciji Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog i Veleposlanstva RH. Otvaranje Festivala upriličeno je 15. listopada s predstavljanjem festivala kao svojevrsnom proširenom konferencijom za medije, nakon čega su slijedili koncert pijanista Aljoše Jurinića u bečkom Musikvereinu (16. listopada), koncert vokalnog ansambla Antiphonus u Hofmusikkapelle (22. listopada), koncert Zagrebačkih solista u bečkoj Peterskirche uz soliste sopranisticu Ivanu Lazar i gitarista Petrita Čekua (24. listopada), radionica i koncert svirača Lada na Sveučilištu za glazbu i scensku umjetnost (25. listopada) i koncert Elvisa Stanića u jazz klubu Porgy & Bess (29. listopada). Već iz navedenih koncerata je razvidno da je 14. Festival hrvatske glazbe bečkoj publici predstavio najveća imena klasike, jazza i narodne glazbe, kako izvođača, tako i skladatelja: Aljoša Jurinić svoj je recital otvorio „Melankolijom” Blagoja Berse, „Antiphonus” je izveo motete hrvatskih baroknih skladatelja Ivana Lukačića i Vinka Jelića, a kao posebnu zanimljivost treba istaknuti da je na koncertu izveden i relativno nepoznati Rekvijem splitskog skladatelja Julija Bajamontija skladan za njegovog suvremenika i prijatelja Rudera Boškovića, inače bečkog studenta (Marić, 2018a: 25).

Pod nazivom „Blagoje Bersa ponovno u Beču” hrvatski se skladatelj predstavio bečkoj publici putem predavanja „Što mi duša šapće, to sam stavio u note. Život i djelo

⁶ https://www.belvedere.at/Klimt_ist_nicht_das_Ende.

Blagoja Berse” dr. sc. Nade Bezić iz Hrvatskog glazbenog zavoda (5. studenog), nakon čega je Zagrebački gitaristički kvartet (16. studenog) održao koncert pod nazivom „Bersijada” s klavirskim djelima Blagoja Berse u obradi za kvartet gitara. U sklopu koncerta je glumac Duško Modrinić čitao ulomke iz Bersinog dnevnika koji je nastao djelomično i u Beču.

Predavanje „Claude Debussy i hrvatska glazba” održala je 27. studenog muzikologinja dr. sc. Zdenka Weber, bivša savjetnica za kulturu Veleposlanstva RH u Beču. Na predavanju o utjecaju velikog francuskog skladatelja na hrvatsku glazbu dr. Weber je istaknula kako je 1918. godina smrti Claudea Debussyja i utemeljitelja novog glazbenog stila, impresionizma u glazbi koji je imao svoje snažne reperkusije i među hrvatskim skladateljima.

Mladi hrvatski skladatelji koji su se školovali u Beču predstavili su svoj opus austrijskoj publici u sklopu koncerta održanog 13. veljače u prostoru „Alte Schmiede.” Na koncertu su predstavljena djela Margarete Ferek-Petrić, Mirele Ivičević, Lane Janjanin, Marka Markuša i Davora Branimira Vinczea.

Ostalo

Od ukupno 30 manifestacija Veleposlanstva RH u Beču u 2018. održana su tri znanstvena skupa – uz prigodni skup organiziran s Hrvatskim institutom za povijest pod nazivom „29. 10. 1918. – pogled unatrag” o raspadu Austro-Ugarske Monarhije, 25. siječnja je u suradnji s Maticom hrvatskom održan znanstveni skup „Značenje i uloga jezika u nacionalnoj književnosti i kulturi” (Marić, 2018b: 115), a 15. studenog i treći znanstveni kolokvij o životu i djelu Fausta Vrančića. Osim tri navedena skupa u 2018. je održan niz znanstvenih i popularno-znanstvenih predavanja koja su tematski pokrila široku lepezu od lingvistike (Ivan Filip Vesdin), glazbe (Blagoje Bersa, Claude Debussy), kiparstva (Oscar Nemon) do kazališta („Rat i umjetnost”).

Stogodišnjica raspada Monarhije obilježena je znanstvenim skupom „29. 10. 1918. – pogled unatrag.” Radi se o simpoziju organiziranim u suradnji Veleposlanstva s Hrvatskim institutom za povijest povodom obilježavanja stote godišnjice raskida državno-pravnih veza Hrvatske s Austro-Ugarskom Monarhijom. Simboličnost vremena i mjesta održavanja je istaknuta činjenicom da je skup organiziran točno sto godina nakon povijesne odluke Hrvatskog sabora o raskidu državno-pravnih veza s Monarhijom i to u Hrvatskom veleposlanstvu u Beču. Troje povjesničara s Instituta (dr. sc. Stjepan Matković, dr. sc. Zdravka Jelaska Marijan i dr. sc. Hrvoje Čapo) rasvijetliti su kontekst raskida veza i posljedica važne odluke (Marić, 2018d: 696).

Austrijsko društvo za kroatistiku, Hrvatski studiji i Veleposlanstvo RH u Beču organizirali su 15. studenog treći znanstveni kolokvij „Faust Vrančić”, koji se nakon Rima i Praga kao gradovima u kojima je Vrančić živio održao u Beču. Kao posebno

relevantno izlaganje u kontekstu austrijsko-hrvatskih veza treba istaknuti izlaganje dr. sc. Sanje Vulić, koja je predstavila usporedbu Vrančićeva jezika i gradišćansko-hrvatskih jezičnih idioma.

Poseban događaj predstavlja projekt u suradnji Veleposlanstva i Hrvatske paneuropske unije – javna projekcija filma „Otto i Hrvati” Vanje Vukovića, organizirana 20. studenog, na rođendan Otta von Habsburga, koji je odigrao jednu od ključnih uloga pri uspostavi hrvatske samostalnosti. Javna projekcija upriličena je nakon mise zadušnice za Otta von Habsburga koji je pokopan u bečkoj Kapucinskoj kripti.

Još jedan odličan dokaz o tijesnim poveznicama Hrvatske i Austrije predstavljalo je predavanje „Valpovački vlastelini Prandau-Normann” dr. sc. Marine Vinaj iz osječkog Muzeja Slavonije, održano povodom postavljanja izložbe o zbirci austrijske plemićke obitelji Prandau-Normann, koja je odigrala ključnu ulogu u razvoju Slavonije u posljednja tri stoljeća. Predavanjem održanom u Veleposlanstvu RH u Beču simbolički je zatvoren krug započet stjecanjem obiteljskih posjeda u Slavoniji kao nagrada za sudjelovanje u ratovima protiv Turaka, ali je ujedno i austrijskoj publici predstavljen veliki projekt koji se sastojao od četiri izložbe u Osijeku i Valpovu (u Muzeju Slavonije, Državnom arhivu u Osijeku, Muzeju likovnih umjetnosti u Osijeku i Muzeju Valpovštine), a koji je tematizirao direktan austrijski utjecaj na Hrvatsku.

Kao što je već istaknuto, na javnoj mrežnoj stranici Veleposlanstva RH u Beču moguće je naći priopćenja za medije na kojima je detaljno predstavljeno svih 30 manifestacija koje su temelj rada.

Zaključak

Kako je prikazano u radu, Veleposlanstvo RH u Beču je u 2018. s ukupno 30 manifestacija u pravilu iz domene specifične javne diplomacije predstavilo hrvatsku kulturu i njezine poveznice s Austrijom. U nizu od 30 manifestacija ipak posebno treba istaknuti one kojima se hrvatska strana nadovezala na aktualni obljetnički kontekst u Austriji. Upravo je manifestacijama kojima su istaknute veze Klimta i Wagnera s Hrvatskom Veleposlanstvo RH u Beču potvrdilo kako je Hrvatska ne samo politički i administrativno, nego i kulturološki tj. esencijalno (bila) dio srednjoeuropskog kruga, što se može pratiti i po životopisima i opusima dvojice bečkih velikana. Aktivnosti Veleposlanstva RH u Beču o kojima je riječ u ovom radu ne samo da su se tematski uklopile u obljetnički kontekst, koji je neupitno obilježio cijelu javnu scenu austrijske prijestolnice u 2018. godini, nego su bile i njegov sastavni dio, pri čemu posebno mjesto zauzima izložba o poveznicama Otta Wagnera i Hrvatske. Izložba je naišla na velik interes kod bečke javnosti, između ostalog jer su dvije velike izložbe o Ottu Wagneru (u središnjoj gradskoj muzejskoj ustanovi Wien Museum i Muzeju primijenjene umjetnosti – MAK) u tom trenutku već bile zatvorene.

Održavanjem skupa u suradnji s Hrvatskim institutom za povijest Hrvatska se priključila nizu srednjoeuropskih zemalja koje su u svojim kulturnim institutima ili veleposlanstvima u Austriji obilježile stogodišnjicu završetka postojanja dvojne monarhije, odajući tako počast zajedničkim vezama, ali i samostalnosti koja je uslijedila ili direktno nakon raspada Monarhije ili nešto kasnije. Znanstveni skup održan točno sto godina od dana kada je Hrvatski sabor donio povijesnu odluku o konačnom razdruživanju od austrijske krune i to baš u zgradi Veleposlanstva RH u Beču nije imao samo simboličnu nego i istinsku sadržajnu vrijednost koju je prepoznala brojna publika.

Imajući u vidu središnje aktivnosti Veleposlanstva iz područja kulturne i javne diplomacije nameće se zaključak da je hrvatsko predstavništvo u Austriji pratilo glavne smjernice obljetničke godine i djelovalo s njima u toku, što dozvoljava preinaku izreke kojom se u izvornom obliku ohrabruje aktere na nižoj razini da prate svjetske trendove i primjenjuju ih u svom dvorištu (*think globally, act locally*) u varijantu *think globally, act globally*.

Literatura

- Auer, Claudia; Srugies, Alice. 2013. *Public Diplomacy in Germany*. Figueroa Press. Los Angeles.
- Berković, Svjetlan. 2006. *Diplomacija i diplomatska profesija*. Urban – Media d.o.o. Dubrovnik.
- Cull., Nicholas J. 2009. *Public Diplomacy: Lessons from the Past*. Figueroa Press. Los Angeles.
- Czeike, Felix. 2004. *Historisches Lexikon Wien*. Band 3. Buchverlage Kremayr & Scheriau/Orac. Wien.
- Damjanović, Dragan. 2018. *Otto Wagner und die kroatische Architektur*. Moderna galerija. Zagreb.
- Gotal, Mihovil. 2015. Kulturna diplomacija Republike Hrvatske. *Polemos*, 36: 141–162.
- Kraševac, Irena. 2012. Alegorijske slike Gustava Klimta u riječkom kazalištu. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 36: 153–168.
- Kraševac, Irena; Žaja Vrbica, Sanja. 2016. Ograda Otta Wagnera kao primjer urbane opreme Beča i Dubrovnika. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 40: 173–182.
- Marić, Domagoj. 2018a. Najbolje od naše glazbe. *Vijenac*, 8. studenog, 25.
- Marić, Domagoj. 2018b. Od jezika do nacije i natrag. Povodom znanstvenog skupa „Značenje i uloga jezika u nacionalnoj književnosti i kulturi”, Beč, 25. 1. 2018. *Jezik*, 65 (3): 115–118.
- Marić, Domagoj. 2018c. Po Klimtu i s Klimtom i u Klimtu. *Vijenac*, 12. travnja, 30.

- Marić, Domagoj. 2018d. 29. listopad 1918. iz perspektive 29. listopada 2018. Pogled unatrag na odluku s dugoročnim posljedicama. *Časopis za suvremenu povijest*, 50 (3): 696–700.
- Martinović, Stjepo. 2000. *Kako nametnuti pozitivne stereotipove*, u: Vukov-Colić, Dražen, *Image i identitet Hrvatska*. Autorska bilježnica. Radna grupa Predsjednika Republike Hrvatske. Ured Predsjednika Republike Hrvatske. Zagreb: 12–14.
- Melissen, Jan. 2011. *Beyond the New Public Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations „Clingendael.” The Hague.
- Nick, Stanko. 1997. *Diplomacija. Metode i tehnike*. Barbat. Zagreb.
- Szondi, György. 2008. *Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences*. Netherlands Institute of International Relations „Clingendael.” The Hague.
- Zubčević, Irena. 2000. Novi diplomatski software, u: Vukov-Colić, Dražen, *Image i identitet Hrvatska*. Autorska bilježnica. Radna grupa Predsjednika Republike Hrvatske. Ured Predsjednika Republike Hrvatske. Zagreb: 7–9.

Mrežni izvori

- Croatie, la voici – Festival Hrvatske u Francuskoj. Rujan – prosinac 2012. Press materijal. <http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/Projekti/Croatie%20la%20voici%20HR.pdf>. 15. prosinca 2018.
- Image i identitet Hrvatska. 2000. file:///C:/Users/user/AppData/Local/Microsoft/Windows/Temporary%20Internet%20Files/Content.IE5/MI08DL1G/autorska_biljeznica.pdf. 15. prosinca 2018.
- Izložba „Klimt ist nicht das Ende” https://www.belvedere.at/Klimt_ist_nicht_das_Ende. 1. ožujka 2019.

Dodatak

Popis manifestacija Veleposlanstva RH u Beču u 2018. godini

25. 1. – Znanstveni skup „Značenje i uloga jezika u nacionalnoj književnosti i kulturi”
13. 2. – Koncert mladih hrvatskih skladatelja, Alte Schmiede
15. 3. – Predavanje „Klimt i Rijeka” (22. 3. – otvaranje izložbe „Klimt nije kraj” u galeriji Donji Belvedere)
22. 4. – Spomendan pogubljenja Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana
23. 4. – Promocija zbornika „Njemački jezik i kultura u Hrvatskoj”
25. 4. – Predavanje „Ivan Filip Vesdin – most između Hrvatske, Austrije i Indije”
6. 5. – Svečano otvorenje hrvatske knjižnice u Raasdorfu, Donja Austrija
25. 5. – Komemoracija hrvatskim zapovjednicima iz Prvog svjetskog rata
28. 5. – Predavanje „Valpovački vlastelini Prandau-Normann”
5. 6. – Predavanje „Oscar Nemon – kipar Freuda”
26. 6. – Proslava Dana državnosti RH, Café Gloriette, dvorac Schönbrunn
3. 9. – Predstavljanje 48. Varaždinskih baroknih večeri
26. 9. – Sudjelovanje na Europskom danu jezika
- 12.10. – Otvaranje izložbe „Otto Wagner i hrvatska arhitektura”
- 15.10. – Otvaranje 14. Festivala hrvatske glazbe u Beču (FHG)
- 16.10. – Pijanistički recital Aljoše Jurinića, Musikverein (FHG)
- 21.10. – Austrijsko-hrvatska večer u Željeznom, Gradišće
- 22.10. – Koncert ansambla „Antiphonus”, Hofmusikkapelle (FHG)
- 24.10. – Koncert Zagrebačkih solista, Peterskirche (FHG)
- 25.10. – Koncert i radionica o tradicijskim glazbalima orkestra ansambla „Lado”, Sveučilište za glazbu i scensku umjetnost (FHG)
- 29.10. – Koncert Elvis Stanić Group, Jazz klub Porgy&Bess (FHG)
- 29.10. – Znanstveni skup „29.10.1918. – pogled unatrag”
- 05.11. – Predavanje „Što mi duša šapće, to sam stavio u note. Život i djelo Blagoja Berse”
- 15.11. – Znanstveni kolokvij „Faust Vrančić”
- 16.11. – Koncert „Bersijada” Zagrebačkog gitarističkog kvarteta
- 20.11. – Projekcija filma „Otto i Hrvati”
- 27.11. – Predavanje „Claude Debussy i hrvatska glazba”
- 07.12. – Svečano otvaranje hrvatske knjižnice u Kulturnoj zadruzi „Kuga” u Velikom Borištofu, Gradišće
- 10.12. – Predavanje „Rat i umjetnost. Slika Domovinskog rata u hrvatskom kazalištu – od svetišta do krivnje”
- 17.12. – Božićni koncert zbora „Otvorena srca” (pokroviteljstvo)

Challenges of Croatian cultural and public diplomacy in Austria. The anniversary 2018 as a case study

Summary

In examining the challenges of cultural and public diplomacy of the Republic of Croatia in the Republic of Austria, the paper presents an overview of the activities of the Croatian Embassy in Vienna in the field of cultural and public diplomacy in 2018, in which Vienna did not mark only the collapse of the Monarchy, but also the centenary of the deaths of several great names, including Gustav Klimt and Otto Wagner. The article also discusses the role of cultural and public diplomacy of small states as well as the context of anniversary 1918 in Austria, but also introduces the distinction of comprehensive public diplomacy, applicable globally (e.g. by creating a national brand on a tie and on the success of the national football team) and specific public diplomacy, adapted to the current moment in a particular cultural circle (Wagner and Klimt as links to Croatia in the Austrian context). The Croatian side contributed to the celebration of the anniversary of the deaths of two artists by participating in the exhibition „Klimt is Not the End“ set up in the gallery of Belvedere and lecturing on Klimt’s paintings Rijeka, but in the first place by the exhibition „Otto Wagner and Croatian Architecture“ in the building of the Croatian Embassy in Vienna, which was designed by Otto Wagner. The anniversary of the collapse of the common state was marked by a scientific gathering entitled „29.10.1918 - a Look Backwards“, organized in cooperation with the Croatian History Institute from Zagreb.

Key words: cultural diplomacy; public diplomacy; anniversaries; 1918; Otto Wagner; Gustav Klimt